

Motion till riksdagen 2021/22:3287

av **Matheus Enholm m.fl. (SD)**

Några valfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett system med gemensamma valsedlar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om maskinell avläsning av valsedlar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om livesändning av räkningförfarandet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om id-kontroller i anslutning till de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella riktlinjer för utbildning och kontroll av kommunala valinformatörer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politisk propaganda vid röstmottagningsställena och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medborgarförslag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda formerna för medborgarförslag, folkinitiativ och finansiering och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om incidentrapportering och myndighetssamverkan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den konservativa idétraditionen utgår från principen om små och noggrant övervägda förändringar över tid. Utvecklingen under de senaste allmänna valen påvisar att det föreligger ett visst reformbehov i vissa valfrågor kopplade till den allmänna rösträttens utövande. Detta är förslag som på den nationella socialkonservatismens grunder syftar till att stärka den parlamentariska demokratin, rättsstaten och rättssäkerheten i Sverige.

Gemensamma valsedlar

I Valmyndighetens rapport Erfarenheter från valen 2018 konstaterade myndigheten: ”Valsedelssystemet [bör] ses över i sin helhet, med sikte på ett förenklat, förbättrat och mindre sårbart system samt att användningen av neutrala valsedlar och ett system med tryck av en valsedel per val och person särskilt övervägs.”

Nuvarande ordning innebär att det trycks upp signifikant fler valsedlar än vad som går åt, och systemet underlättar valfusk och sabotage. I närtid resulterade detta i ett nyval för Falu kommun, där flertalet poströster inte hade räknats. Ett vanligt förekommande fusk är att valsedlar försvinner eller att valsedlar från ett parti placeras ovanpå ett annat partis valsedlar. Sedan systemet med dolda valsedlar infördes torde risken för sabotage öka ytterligare. Det finns också exempel på hur brevbärare slängt valsedlar och valmaterial i protest för att de inte sympatiserar med innehålllet.

Problematiken skulle förmodligen kunna åtgärdas tämligen enkelt genom att alla anmälda partier delar på en gemensam neutral valsedel. Detta skulle bidra till en förstärkt valhemlighet och ett minskat valfusk. Utöver detta finns också miljövinster med förslaget, då betydligt färre valsedlar skulle behöva tryckas och betydligt färre mil skulle behöva köras på vägarna för att distribuera dessa. En ytterligare fördel med gemensamma valsedlar är att den nya ordningen med att även hålla valsedelsbåsen avskärmade blir överflödigt och att man därmed kan förenkla och effektivisera röstningsförfarandet. Några kända negativa effekter finns däremot inte och regeringen bör därför utreda hur ett system med gemensamma valsedlar kan införas snarast.

Räkningen av röstsedlar

Nuvarande ordning innebär att valsedlarna endast räknas manuellt. Det är ett system som är föråldrat och framförallt osäkert. Ett betydligt bättre och säkrare förfarande torde vara att valsedlarna avläses maskinellt, genom att väljaren helt enkelt matar in sin sedel i en maskin som läser av den direkt i vallokalen. Den som röstat bör också kunna få en bekräftelse på skärmen eller på ett kvitto att rösten är mottagen, och eventuellt också i fråga om vilket parti rösten registrerats för, så att den röstande kan verifiera att den avlagda rösten är korrekt.

Tekniken för att göra detta är knappast särskilt komplicerad och sannolikt relativt billig. Framförallt är den betydligt säkrare än nuvarande system. Det skulle också medföra att processen med att räkna fram det preliminära valresultatet samt personkryss skulle bli långt mycket snabbare och effektivare, samtidigt som den slutliga kontrollräkningen även fortsättningsvis ska genomföras manuellt. Det ska också betonas att detta inte bör vara ett uppkopplat system, då ett sådant alltid medför ökade risker för intrång och påverkan utifrån. Regeringen bör utreda hur ett system med maskinell avläsning av valsedlar kan utformas och implementeras snarast.

Fram till dess, och möjligen även efter det, bör själva rösträkningsprocessen och därmed sammanhängande steg i större grad livesändas i syfte att öka medborgarnas kontroll och insyn i förfarandet. Förslaget ska inte förstås som att även röstmottagningsställena ska utrustas med kameror då detta uppenbart riskerar att påverka både röstningen och valhemligheten.

Tydliga krav på att kunna identifiera sig i vallokalen och vid budröstning

Enligt nu gällande ordning går det att rösta utan att legitimera sig, exempelvis genom att en annan person, en så kallad intygsperson, intygar den röstandes identitet. Kravet på att kunna legitimera sig bör bli absolut. Även om det i ett mycket fåtal fall kan medföra att personer som till exempel dagarna före valet blivit bestulna på alla sina id-handlingar inte kan rösta, torde fördelarna överväga nackdelarna.

Systemet med intygspersoner kan alltför enkelt utnyttjas och vid flera tillfällen har det hänt att personer som kommer till sin vallokal för att rösta redan är avprickade i röstlängden. Detta kan bero på såväl slarv som fusk. Oavsett vilka orsaker som ligger bakom medför detta stora konsekvenser för den enskilde. Genom införandet av obligatoriska id-kontroller samt avskaffandet av intygspersoner skulle det dock vara möjligt att införa digital avläsning så att även röstlängden avprickas maskinellt, vilket sannolikt helt skulle åtgärda problemet med felaktigt avprickade personer.

Systemet med budröster fyller ett viktigt syfte, främst för personer som på grund av ålder eller sjukdom inte kan ta sig till vallokalen för att avlägga sin röst. För Sverigedemokraterna är det helt centralt att även dessa människor fortsatt har möjlighet att använda sina demokratiska rättigheter. Samtidigt är det viktigt att systemet inte kan utnyttjas av dem som motarbetar desamma.

Regeringen bör därför utreda hur ett absolut identifikationskrav enligt ovan kan införas och implementeras till de allmänna valen 2022 samt hur systemet med budröstning kan bli mer motståndskraftigt mot missbruk och fusk. Samtidigt måste det självklart säkerställas att äldre eller sjuka personer kan använda systemet, så att deras demokratiska rättigheter att rösta inte på något sätt urholkas.

Valinformatörer

Inför valen anställer många kommuner så kallade valinformatörer. Motiveringen till detta sägs vara att höja valdeltagandet bland grupper där valdeltagandet är lågt. Valinformatörerna anställs och utbildas av kommunerna själva. Tv-programmet Uppdrag granskning har gjort ett reportage som publicerades första gången den 7 september 2018 där en valinformatör var inblandad i en röstfuskaffär. Där framgår att en hög företrädare för Miljöpartiet i Botkyrka inför valet 2018 försökte sälja ett stort antal röster till politiska motståndare i utbyte mot att partiet drev igenom en förändring i detaljplanen, så att centralt belägen mark skulle beredas för ett moskébygge. Hade denna affär gått igenom hade den i värsta fall kunnat rubba maktbalansen i hela kommunfullmäktige. En person som var anställd av kommunen som valinformatör var dessutom inblandad i affären. Enligt SVT var personen med anställningen också den som under ett möte utlovade röster i valet genom att påbjuda församlingens medlemmar att under fredagsbönen rösta på partiet som då skulle driva igenom detaljplanen. Det aktuella partiet (Moderaterna) avslöjade dock hela uppgörelsen i stället för att gå med på affären.

Att en kommunalt anställd valinformatör på detta sätt är med och säljer röster och påstår sig kunna få tusentals människor att rösta på ett visst parti är mycket allvarligt. Trots att detta förfarande inte bryter mot någon lag bryter det mot demokratins grundförutsättningar. Nationella riktlinjer för utbildning och kontroll bör därför utarbetas för dem som ska arbeta som valinformatörer. Saklighet och opartiskhet i arbetet kommer att

vara särskilt viktiga parametrar. Därutöver behöver staten och kommunerna enas om en gemensam och effektiv kontroll av valinformatörerna.

Politisk propaganda i och invid röstningslokaler

Det är viktigt att de platser där röstmottagning sker är strikt neutrala och utan otillbörlig politisk påverkan. Enligt 8 kap. 3 § vallagen får det inte förekomma propaganda eller annat i val- och röstningslokaler som syftar till att påverka väljarna. Det är vanligt att kommunernas valnämnder tar fram riktlinjer för hur man ska förhålla sig till vallagens skrivelser. Vi anser att det är olyckligt att det kan skilja sig stort mellan kommunerna i fråga om vad som anses vara politisk propaganda och påverkan. Sverigedemokraternas förslag är att ingen propaganda, såsom partipolitisk verksamhet och valsedelsutdelning, får ske i och invid val- och röstningslokaler. Regelverket ska också ses över i fråga om vad som definieras som propaganda så att samma villkor gäller för alla kommuner och utlandsmyndigheter.

Medborgarförslag

Sverigedemokraterna är anhängare av den parlamentariska demokratin men förordar även att demokratin ska komma närmare medborgarna. Ett ypperligt sätt att förena dessa två aspekter av folkstyret är att införa möjligheten för röstberättigade medborgare att lämna medborgarförslag genom en e-petition. En e-petition innebär en lösning där en medborgare kan skicka in ett förslag till riksdagen ungefär som en enskild motion som sedan offentliggörs på en för ändamålet avsedd hemsida. Om förslaget vinner allmänhetens gillande genom att få ett på förhand bestämt antal signaturer ska det underställas behandling i berört riksdagsutskott. Den som är förslagens upphovsman har själv till uppgift att marknadsföra och vinna allmänhetens gehör för sitt eget förslag. Staten skulle med fördel kunna ha huvudansvaret för att en lämplig portal för detta finns tillgänglig online. Ett naturligt andra steg i en sådan process är att bygga ut den så att den även kan användas för folkinitiativ på kommunal nivå. Det bör även utredas om staten bör bära en del av kostnaden för folkinitiativ på kommunal nivå.

Incidentrapportering och ökad samverkan mellan myndigheterna

All form av valfusk och sabotage riskerar att på sikt skada den legitimitet som riksdagsvalen idag åtnjuter. De allvarligaste fallen, där man exempelvis slänger eller gömmer sina motståndares valsedlar, kan till och med påverka valresultatet.

Idag saknas en central insamling av incident- och tillbudsrapporter från de olika instanser som hanterar valen. För att skapa en översyn kring detta samt komma till rätta med överträdelser och sabotage anser Sverigedemokraterna att man bör inrätta en enhetlig incidentrapportering för Valmyndigheten, Valprövningsnämnden samt de lokala valnämnderna. Ökad samverkan mellan de berörda parterna minskar risken för att allvarliga incidenter och tillbud faller mellan stolarna. Det ska vara ett krav när en röstmottagare eller tjänsteman på Valmyndigheten upptäcker en överträdelse eller brist att anmäla detta vidare. Med detta förslag kan vi minska vårt valsystems sårbarhet mot antidemokratiska krafter som vill påverka eller sabotera valprocessen.

Matheus Enholm (SD)

Fredrik Lindahl (SD)

Mikael Strandman (SD)

Per Söderlund (SD)